

LES MESURES DEL CONSELL DE LA TERRA DAVANT DE LES EPIDÈMIES DE PESTA DELS SEGLES XVII I XVIII

Autores:

GELI RISSECH, Maria (Coordinadora)

ALVAREZ RIBA, Pili

MANDICÓ FERRANDO, Teresa

MASSONI ROSELL, Neus

PÉREZ SERRA, Rosa

ROS NIN, Teresa

SÁNCHEZ MURIEL, Anna

Curs 2022-2023

UIC – Universitat Internacional de Catalunya

Fundació Crèdit Andorrà

Tutor: Jordi Guillemet Anton

Andorra la Vella, maig de 2023

L'HOSPITAL 1.530 m

L'Hospital a Entremesaigües - Abarracaments en un paisatge idíl·lic.

Foto: Teresa Ros Nin – Maig 2020

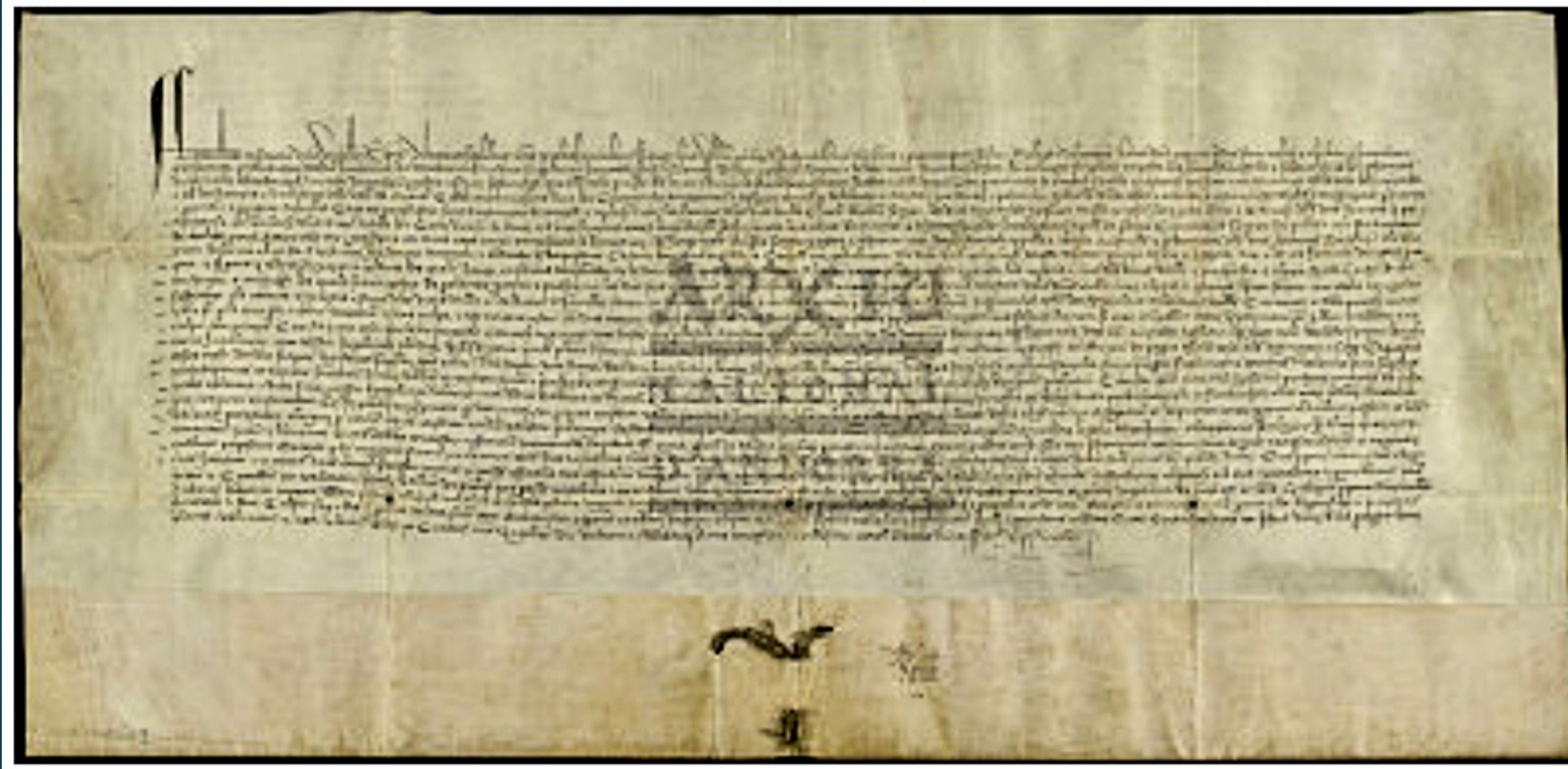
“Sou a la zona coneguda com l'Hospital. Rep aquest nom perquè a mitjan **segle** XVII, davant del perill de contagi per la pesta, era el lloc on havien de passar quarantena els que tornaven de fora d'Andorra passant pel port de Perafita”.

Aquest cartell convida, en plena pandèmia de Covid19 (març 2020) a preguntar-se com ho van viure i quines van ser, en temps d'epidèmies, les diferents mesures de prevenció dels habitants d'Andorra en el passat.

Al llarg dels segles s'han produït moltes i variades epidèmies, entre elles la pesta negra o bubònica que va afectar a tota Europa des del segle V fins al segle XVIII i de la qual Andorra no va quedar exempta.

Aquest treball se centra en les epidèmies de pesta dels segles XVII i XVIII.

EL CONSELL DE LA TERRA

Francesc [de Tovià], bisbe d'Urgell, a petició dels prohoms de les Valls d'Andorra, legitima l'òrgan del Consell de la Terra – ANA/CR_40529

L'any 1289 ja tenim documentada una primera assemblea d'homes d'Andorra. Serà l'embrió del futur Consell de la Terra.

L'any 1419, el bisbe de La Seu d'Urgell i el comte de Foix van atorgar el dret a formar un consell de prohoms de les Valls d'Andorra, arran d'una petició dels propis andorrans. Cada any eren elegits els 2 i fins a 3 representants de cada Parròquia, els Síndics i els procuradors. A mitjans dels segle XV el nombre de membres es va establir en 24.

LA PESTA

El triomf de la mort – Bruegel, el Vell (1562-1563) – Oli sobre taula. Museo del Prado

Mèdicament, la pesta negra o pesta bubònica està causada pel bacteri *Yersinia Pestis* que va ser identificat per Alexander Yersin a Hong-Kong l'any 1894. Actualment, el microbi es pot trobar en els rosegadors salvatges de l'Àsia, l'Àfrica i Sud Amèrica.

La pesta es transmet a través de les picades de les puces o pel contacte directe dels teixits dels animals infectats. Si no es tracta amb antibiòtics, pot provocar un 50% de mortalitat.

Actualment l'OMS (Organització Mundial de la Salut) considera aquesta malaltia de declaració obligatòria i està sotmesa a quarantena per la seva capacitat de propagació i d'esdevenir una epidèmia.

REPERCUSSIONS A ANDORRA DE LES GUERRES DEL SEGLE XVII

Batalla de la Muntanya Blanca (1.620) de Peter Snayens - Imatge: Vikipèdia Commons

1618-1648. Guerra dels 30 anys.
Enfrontament entre protestants i catòlics en el territori del Sacre Imperi Romanogermànic.

1640-1652. Guerra dels Segadors
o de Secessió a Catalunya.
Conflicte entre Generalitat i Consell de Cent i la Monarquia Hispànica.

Andorra es trobava al mig d'aquests conflictes i les tropes s'havien d'allotjar durant els mesos d'hivern en els territoris ocupats.

La pressió sobre els recursos d'Andorra era molt forta com es veurà en les Actes del Consell de la Terra.

En el Relat Històric d'Andorra "Andorra dins l'Europa de Lluís XIV" s'analitza com aquest període no va ser del tot dolent pels negocis. La seva neutralitat oferia la possibilitat de proveir els dos exèrcits de béns, animals i aliments, ja fos legalment o mitjançant el contraban, tot i les amenaces de represàlies d'un o altre bàndol.

*Corpus de Sang (1.910) de H. Miralles.
Imatge: Viquipèdia Commons*

FAM

Durant el segle XVII es van produir sequeres, irregularitats hídriques, plagues i importants gelades que van provocar collites insuficients que van ser l'origen de la fam. Aquesta situació de fam així com els conflictes bèl·lics provocà molta mortalitat a causa d'un gran nombre de malalties com la verola, la malària, el tifus, la tuberculosi, la lepra i la pesta, essent aquesta última la més mortífera de totes.

PESTA

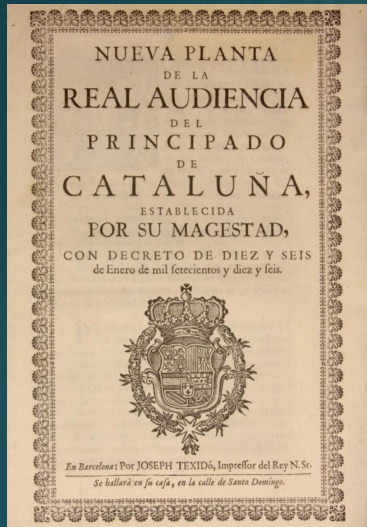
Van produir-se varis brots de pesta, el més important va ser el dels anys 1647 a 1652, conegut com la pesta de València. Aquest brot s'havia introduït procedent d'Argel i s'estengué cap a Catalunya perquè les tropes catalanes van fer incursions militars que anaven acompanyades de saquejos on la pesta havia fet desastres i els soldats s'emportaven cap a casa roba contaminada.

Ni les mesures de prevenció, ni els correus d'alerta, ni la vigilància de les entrades de ciutats i pobles, ni les pregàries i processons, van ser suficients per evitar que la pesta s'estengués cap el sud d'Espanya fins arribar a la costa atlàntica i a tot Catalunya i el seu entorn per, finalment, passar a Mallorca i d'allí a Itàlia.

Segons el llibre *“La pesta de meitats del segle XVII a Catalunya”* (Camps i Surroca M.), entre l'any 1649 i 1652 a Andorra es morien una mitjana de 28 persones per any, en canvi l'any 1653 van morir 47 persones i l'any 1654 en van morir 49. És a dir una mitjana de 48 persones per any, el que representa un 69,9 % de mortalitat de més degut presumiblement a l'epidèmia de pesta. (Veure Annex 2 del treball).

REPERCUSSIONS A ANDORRA DE LA GUERRA DE SUCCESSIÓ ESPANYOLA

1702-1714. Guerra de Successió espanyola. Es va originar a conseqüència de la defunció sense descendència de Carles IV d'Habsburg.

*Edició impresa del Reial Decret
09-10-1715 ca.m.Vikipedia.org*

La situació política d'Andorra depenia de l'equilibri de poder entre França i Espanya i així s'assegurava als andorrans els privilegis i l'existència, ja que cap de les dues potències es podia annexionar el territori sense l'oposició de l'altra. L'any 1700, les dues monarquies estaven sota el control de la mateixa dinastia dels Borbons i la sobirania dels andorrans perillava. Els andorrans van assistir a l'acte del jurament de Carles d'Habsburg a Barcelona, atès que estava en joc el manteniment dels privilegis i necessitaven que els confirmés. El rei Lluís XIV de França i co-senyor d'Andorra, va considerar que els andorrans havien comès un crim de "lesa majestat" en jurar Carles III d'Habsburg. L'esperit negociador dels andorrans va aconseguir mantenir els privilegis.

El bisbe Simeon de Guinda (1715-1737), nomenat per Felip V, va ser clau per mantenir la neutralitat andorrana.

En el Relat Històric d'Andorra "Andorra dins l'Europa de Luis XIV" s'exposa que la recessió provocada per la Guerra de Successió no va ser tan gran com la provocada per les guerres del segle anterior perquè no es van veure afectats tots els sectors.

FAM

Durant el segle XVIII les dificultats de subsistència van continuar amb hiverns molt durs i estius molt calorosos. Durant els períodes 1700-1710 i 1750-1770 es van produir sequeres que van ocasionar collites molt dolentes i pèrdua total de la producció, fet que provocà una crisi de subsistència amb l'augment dels preus del gra i l'aparició de la fam, del malestar social i dels aldarulls. Les dificultats es van agreujar amb les plagues agrícoles i les epidèmies de pesta.

Tot plegat, més les guerres, van dibuixar arreu un panorama de crisi demogràfica, econòmica i social.

PESTA

Durant el segle XVIII es van produir diferents brots de pesta a Europa.

La pesta més virulenta i també la més propera a Andorra va ser la que es coneix com a gran pesta de Marsella que, segons estimacions de l'època, només entre juny i octubre de 1720 va provocar la mort de la tercera part de la població de Marsella i entre 90.000 i 120.000 persones de les 400.000 que vivien a La Provença.

LA LLUITA CONTRA LA PESTA

La pesta fou combatuda a diferents nivells:

- A nivell local, mitjançant protocols basats en l'experiència i els mitjans disponibles a l'època i que s'aplicaven d'immediat al tenir notícia de contagi mitjançant les xarxes de comunicació establertes. Aquestes mesures consistien en neteges generalitzades, aïllaments, confinaments, quarantenes, control de les vies de comunicació, creació d'hospitals i barraques d'aïllament, etc., que solien anar acompanyades de misses i processons per si les mesures no eren suficients.
- El segon nivell fou el tancament de pobles i ciutats, el control entre poblacions.
- I finalment, el tancament de fronteres.

Andorra aplicà aquestes mesures per la seva vinculació amb el Bisbat i per ser La Seu d'Urgell un referent a seguir davant les situacions de perill, atès que era l'única localitat del seu entorn que tenia el títol de ciutat. Així, l'any 1628, el Consell de la Terra, per carta al Consolat de la Seu, demanava: *“nos face mercè donar-nos avís de com nos havem de regir”*. Citat per Obiols, LL. (2021).

MESURES GENERALS PER PREVENIR EL CONTAGI

Juntes del Morbo

A Catalunya, la Junta del Morbo era una magistratura municipal autònoma i posseïa la màxima autoritat durant el temps de contagi. Estava formada pel Batlle del morbo i els morbers, als quals s'hi afegien el rector, el batlle i els jurats. Els càrrecs eren remunerats i requerien el consentiment dels afectats.

A Andorra, les funcions de la Junta del Morbo van ser assumides pel Consell de la Terra segons es desprèn del contingut de les actes de l'Arxiu de les Set Claus de l'Arxiu Nacional d'Andorra, alguna de les quals es reproduïxen més endavant.

La Junta del Morbo tenia com a funció portar a terme la política sanitària per fer front al contagi mitjançant diferents mesures.

- Prohibir tot contacte amb les zones infectades.
- Tallar els camins rals que portaven a la població.
- Manar fer les guardes del morbo.
- Manar aixecar les barraques lluny dels nuclis urbans
- Manar els abarracaments dels nouvinguts o dels contagiats.
- Preveure l'abastiment de la població.

Abarracaments i guardes de vista

Les barraques servien d'aixopluc als nouvinguts procedents de llocs contagiats als quals s'obligava a fer la quarantena.

Quan la Junta del Morbo s'assabentava d'un contagi dins d'una llar, obligava a l'abarracament de tots els membres de la família i dels contactes.

La vigilància de les barraques anava a càrrec de les guardes de vista, quins membres eren nomenats per la Junta del Morbo.

Les guardes de vista s'encarregaven de vetllar que la quarantena es realitzés correctament.

El cost de les guardes de vista anaven a càrrec dels abarracats.

A Andorra també es practicava l'abarracament i es repercutia el seu cost en les persones afectades i, pel cas de risc de desobediència, els guàrdies anaven armats segons consta en el llibre d'actes del Consell de la Terra, per exemple les Actes del 20 i 27 d'agost de 1652 en la qual el Consell de la Terra, constituït en Junta del Morbo, mana fer quarantenes vigilades i estableix els llocs on fer el confinament. Aquestes Actes són citades al Diplomatarí de la Vall d'Andorra segle XVII. Pàg. 245 a 248 i estan transcrites en aquest treball. La que ens ha cridat més l'atenció és la que cita Entremesaigües i que transcrivim a continuació:

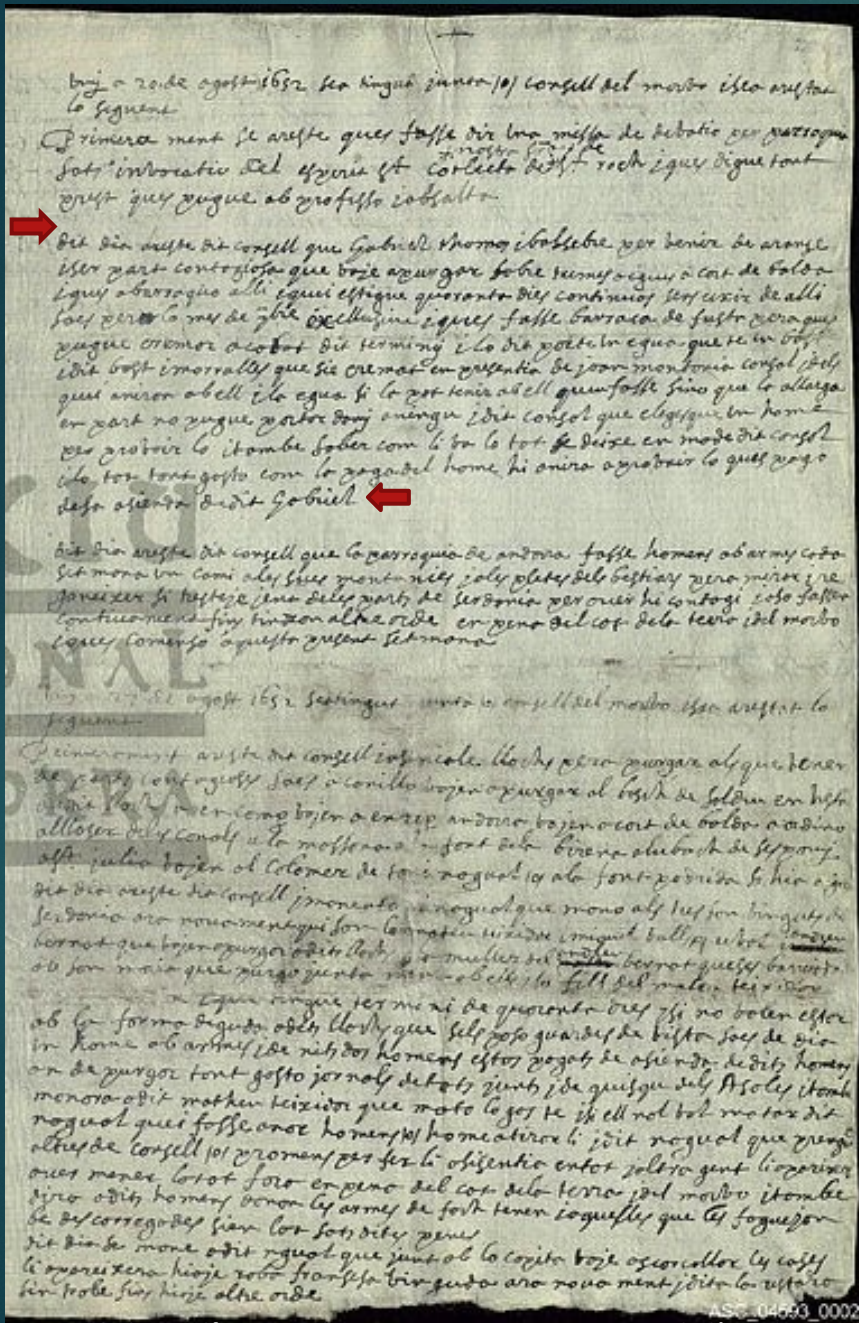
Acta del 20 d'agost de 1652, el Consell de la Terra, constituït en Junta del Morbo, mana a un veí procedent d'Aranser -zona contagiada- que anés a purgar durant 40 dies a Entremesaigües i es constrúís una barraca de fusta per poder-la cremar a la fi de la quarantena en presència del Cònsol Montania. Encomanant a dit Cònsol el nomenament d'un home encarregat de proveir-lo de menjar preveient que la despesa anava a càrrec del confinat:

(1652, agost 12-27)

f.2r. Vuy, a 20 de agost 1652, se a tingut Junta o Consell del Morbo i se a arrestat lo següent: "Dit dia, areste dit Consell que Gabriel Thomas i Balsebre, per venir de Arense i ser part contagiosa, que vaje a purgar sobre Tremes Aigües, a Cort de Bolda, i que s'abarraquo allí i que i estigue quaranta dies continuos sense exir de allí, so és, per lo mes de setembre exclusive, i que s'asse barraca de fusta per a que pugue cremar acabat dit terminy; y lo dit porte un egua que té un bost, i it bost i morralles que sia cremat en presencia de Joan Montania, cònsol, i dels que aniran ab ell; i la egua, si la pot tenir ab ell, que u fase, sinó que la allargo en part no pugue portar dany a ningú, i dit cònsol que elegues que un home per proveir-lo i també saber com li va; lo tot se deixe en mà de dit cònsol, i lo tot, tant gasto com la paga de l'home hi anirà a proveir-lo, que s'pago de sa asienda de dit Gabriel".

1652, agost 12-27. A.-AHN/ASC, doc. núm. 948. Citada a Diplomataris de la Vall d'Andorra segle XVII, pàg.247.

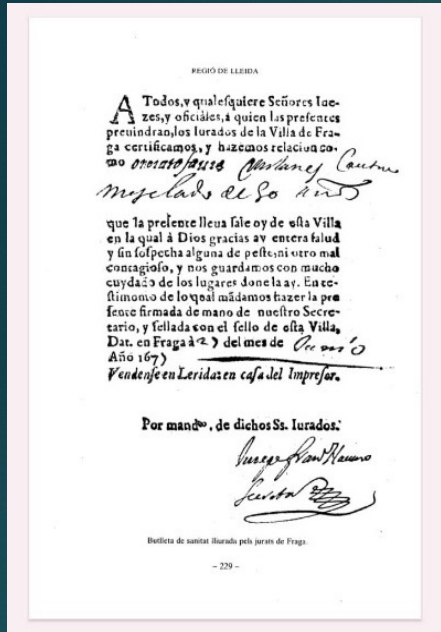
La referencia actual és la que consta al peu de foto.

Acta del 20 d'agost de 1652 – Arxiu Nacional d'Andorra
ASC 4593 0002

Passaport o butlleta de sanitat

Al regne de França, davant la passivitat del rei respecte al contagi del brot de Marsella, diferents departaments van establir -el mes d'agost de 1720- mesures internes de prevenció que van anar evolucionant fins arribar a la prohibició d'entrada de qualsevol persona o mercaderia procedent de la Provença, encara que portessin la butlleta de sanitat. Finalment, el rei confirmà les mesures per *l'Arrest du Conseil d'Etat du roy au sujet de la maladie contagieuse de la Ville de Marseille. Du 14 setembre 1720. Extrait des Registres du Conseil d'Etat.*

Butlleta de sanitat. Citada per Camps i Surroca, M (1985)

El regne d'Espanya, a causa de la pesta de Marsella, a més del tancament de les fronteres amb França, va establir l'obligatorietat de la butlleta sanitària per edictes del 5 i 26 d'agost de 1720. Aquesta butlleta havia de ser emesa per les autoritats del lloc d'on sortia el viatger i, a cada lloc on passés, havia de ser rubricada per les autoritats locals.

Aquesta mesura també s'aplicà a Andorra segons consta en el llibre d'actes del Consell de la Terra en funcions de Junta del Morbo.

Doctors en medicina, cirurgians i apotecaris.

Malgrat la llosa de la religió, que atribuïa tota malaltia a un càstig diví, les societats no van deixar mai de lluitar contra les malalties. Disposaven d'un triple cos professional: els doctors en medicina, els cirurgians o barbers i els apotecaris.

A l'època anterior al coneixement de l'origen microbià de la pesta, l'any 1894, es creia que l'origen de la malaltia era un desequilibri dels humors (fluids corporals) que s'anomenava "miasma". Els doctors diagnosticaven a partir dels símptomes que explicava el malalt i de les influències dels astres.

Els cirurgians o barbers eren els professionals a qui els tocava aplicar els remeis prescrits pels metges.

Els apotecaris proporcionaven els productes i preparaven les fórmules medicinals.

Els cirurgians tenien un col·legi des de l'any 1400 sota l'advocació de Sant Cosme i Sant Damià.

Sant Cosme i Sant Damià, anomenats també els Sants Metges, són patrons dels metges, de les professions mèdiques i dels barbers.

Detall del retaule dedicat a Sant Cosme i Sant Damià, que mostra el Miracle de la cama negra (1453-1454) de Miquel Nadal. Catedral de Barcelona).

Vestimenta i màscares “picudes” dels metges

*Disseny atribuït a Charles de Lorme
Imatge: Vikipèdia Commons*

Per defensar-se de la pesta els metges es tapaven de cap a peus. El disseny de la indumentària s'atribueix a Charles de Lorme.

La indumentària consistia en un abric cobert amb ceres aromàtiques, uns calçons que s'introduïen dins de les botes, una camisa ficada dins dels calçons, guants i barret fets amb cuir de cabra.

La vestimenta es complementava amb una vara per tocar o defensar-se de les víctimes, uns binocles i una màscara.

La màscara tapava tota la cara, amb un nas de 15 cm de llargada en forma de bec d'au i farcit amb el que denominaven “triaca” consistent en una composició farmacèutica de més de 55 herbes i altres components. El nas disposava de 2 orificis laterals per on entrava i sortia l'aire que es respirava després de passar pel farciment d'herbes i perfums.

Purificacions, misses, processons, ...

Com a complement dels medicaments i prevenció del contagi, els doctors aplicaven les purificacions dels cossos, la roba, els objectes, els diners, les cartes, la casa, etc.

Les purificacions (fumigacions) es feien amb perfums cremats en petites fogueres, amb rentats de vinagre o amb foc.

A l'Arxiu de les Set Claus consta la resposta de la Junta de Sanitat de la Real Audiència de Catalunya a una carta datada el 8 de novembre del 1721 del síndic, en què se li atorgà el que sol·licitava però s'advertia que s'havien de complir les normes de desinfecció de cartes o documents.

L'església catòlica i els seus representants van celebrar cerimònies i ofrenes a Déu: l'oració, els sermons, els oficis, les misses, resar el rosari, la promesa de vots, les processons, ...

A l'acta del 12-27 d'agost de 1652, el Consell de la Terra en funcions de Junta del Morbo, acordà que a cada parròquia s'oficiessin misses sota invocació de l'Esperit Sant i de Sant Roc.

I a l'Acta del 8 d'agost de 1720, el Consell de la Terra també va acordar que s'oficiessin misses invocant l'auxili diví i la devoció a Sant Roc.

Els Sants protectors contra el contagi i la pestilència

Durant les epidèmies de malalties infecto-contagioses dels segles XVI al XIX, els remeis **medicinal**s es van reforçar amb una pràctica força estesa als Països Catalans i a Andorra: el vot de poble. És el que es coneix com les festes votades, entre les quals destaca l'advocació de Sant Sebastià i Sant Roc contra "les pestilències". El vot de poble és la prometença col·lectiva feta a Déu o a un sant de complir una determinada pràctica piadosa -processó, missa, peregrinació- amb motiu de ser estalviada la població d'una pesta o altra calamitat pública.

*Sant Sebastià. Sandro
Boticelli (1474) Staatliche
Museen, Berlín*

Dites:

*"Sant Sebastià guarda de fam, de pesta i de guerra i de
tots els mals que hi ha."*

*"Sant Sebastià i Sant Roc, guarden de pesta i de foc; Sant
Roc i Sant Sebastià, guarden de pesta i de pecar."*

"Gloriós sant Roc, guardeu-nos de pesta i de foc."

"Si vols que la pesta no et toc, encomana't a sant Roc."

*Sant Roc. Imatge barroca S. XVII
Sant Serni de Canillo*

XARXA DE COMUNICACIONS

Com s'ha exposat, la pesta, la fam i la guerra van ser unes característiques dels segles de l'edat moderna a tot Europa. En aquest context resulta lògic que s'establissin xarxes d'avisos amb la finalitat de conèixer i poder preveure mesures, ja fossin de control de persones i mercaderies provinents de llocs infectats per malalties contagioses, pel proveïment d'aliments de primera necessitat o per la defensa contra les accions bèl·liques dels enemics.

Lluís Obiols en l'article "*Los lochs circumveïns. Xarxes d'avisos a la Seu d'Urgell dels segles XVI i XVII*" (2021) exposa la important xarxa d'emissors i destinataris de les comunicacions que el municipi de La Seu rebia i emetia, atesa la importància de la ciutat en les rutes transpirinenques.

El citat autor remarca la importància de la xarxa d'avisos i destaca tres àrees: Arieja-Andorra, Bisbat i Circumveïns.

L'estudi anteriorment citat comprèn els segles XVI i XVII i no hem trobat informació sobre documentació corresponent al segle XVIII relacionada directament amb els arxius d'Andorra o La Seu. No obstant, les xarxes d'avisos continuaren durant el segle XVIII. En efecte, en l'estudi de Pere Gifre Ribas de l'any 2021 titulat "*Prevencions davant la pesta de Marsella: el control de les fronteres del Principat de Catalunya (1720-1723)*" es relacionen diferents avisos relacionats amb la pesta de Marsella, entre ells, el que consta en el llibre de consells de Puigcerdà registrat els dies 27 i 31 de juliol de 1720, rebut per carta procedent de Barcelona:

"...de encontrase la ciudad de Marcella con graves indicios de mal contagiosos...." i s'ordena posar una guàrdia a les portes de la vila "...para que no entre ningún frances sin llevar boleta de sanidad".

TANCAMENT DE LA FRONTERA PER LA PESTA DE MARSELLA 1720-1723

Portal de St. Julià de Lòria. Gravat de J. Ch. Langlois
(1826-1830) publicat a

“Voyage pittoresque et militaire en Espagne et en Catalogne”

La monarquia borbònica espanyola, ja consolidada després de la Guerra de Successió i atès que la Catalunya del nord ja era de França, el 7 de setembre de 1720 va establir un cordó sanitari amb soldats i paisans per vigilar i impedir el pas per camins i, així, poder desviar el pas de persones i mercaderies per les fronteres d'entrada establertes i controlades: La Jonquera, Camprodon, Llívia, Vilaller-Talarn i Ordino en direcció a la vall d'Andorra i La Seu pel port de Siguer. La mesura més expeditiva arribà el 25 d'octubre de 1720, quan es va procedir a tancar la frontera amb França a tota mena de mercaderia .

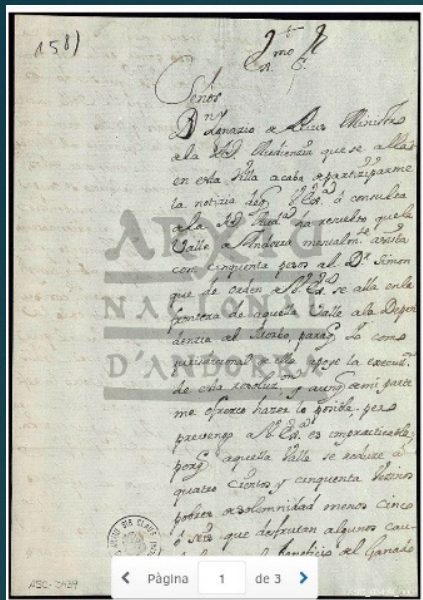
Andorra va col·laborar en l'establiment del cordó sanitari o control de frontera d'acord amb l'article “Correspondència per la gran pesta de Marsella 1720-1721” publicat pel Ministeri de Cultura en la Peça del mes, núm. 9 - Cultura.ad (maig 2010), en la qual es comenten diferents cartes.

Les mesures ordenades pel Consell de tancar la frontera amb França van impedir que la pesta de Marsella arribés a Andorra i Catalunya. Dit Consell es coordinà amb les autoritats espanyoles i permeté que el governador militar de Castellciutat destinés 4 escamots de soldats a Andorra que formaren patrulles amb voluntaris andorrans per controlar la frontera nord a La Solana, Soldeu, Incles i el Serrat, a més dels reforços establerts a Andorra la Vella. Aquests controls es van mantenir fins a principis de 1723 quan ja no existia risc de contagi.

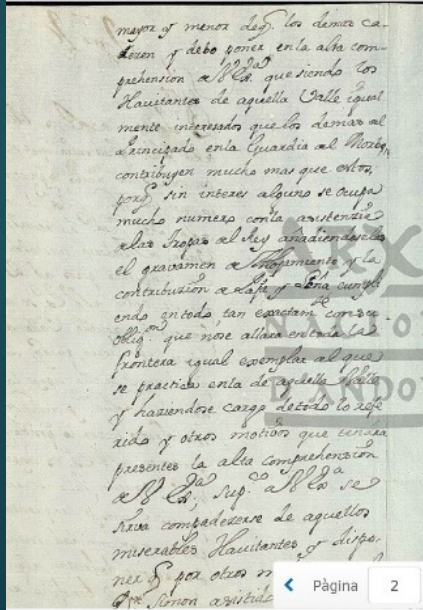
Carta datada el 5 d'agost de 1721

O.- Arxiu Nacional d'Andorra. ASC 3439

“... aquella valle se reduce a quatro cientos y cinquenta vezinos pobres de solemnidad, menos cinco o seis que disfrutan algunos caudales con el beneficio del ganado (foli 1v) mayor y menor de que los demás carecen y debo ponerle en alta comprehension a Vuestra Excelencia que siendo os havitantes de aquella Valle igualmente interesados que los demas del Principado en la guardia del morbo, contribuyen mucho mas que estos porque sin interes alguno se ocupa mucho número con la asistencia de las tropas del Rey, añadiendoseles el gravámen del ojamiento y la contribuzion de paja y leña, cumpliendo en todo tan exacramente con su obligacion que no se allará en toda la frontera igual exemplar al que se practica en la de aquella valle y haziendose cargo de todo lo referido y otros motivos...”.

ASC 3439 pàgina 1

ASC 3439 pàgina 2

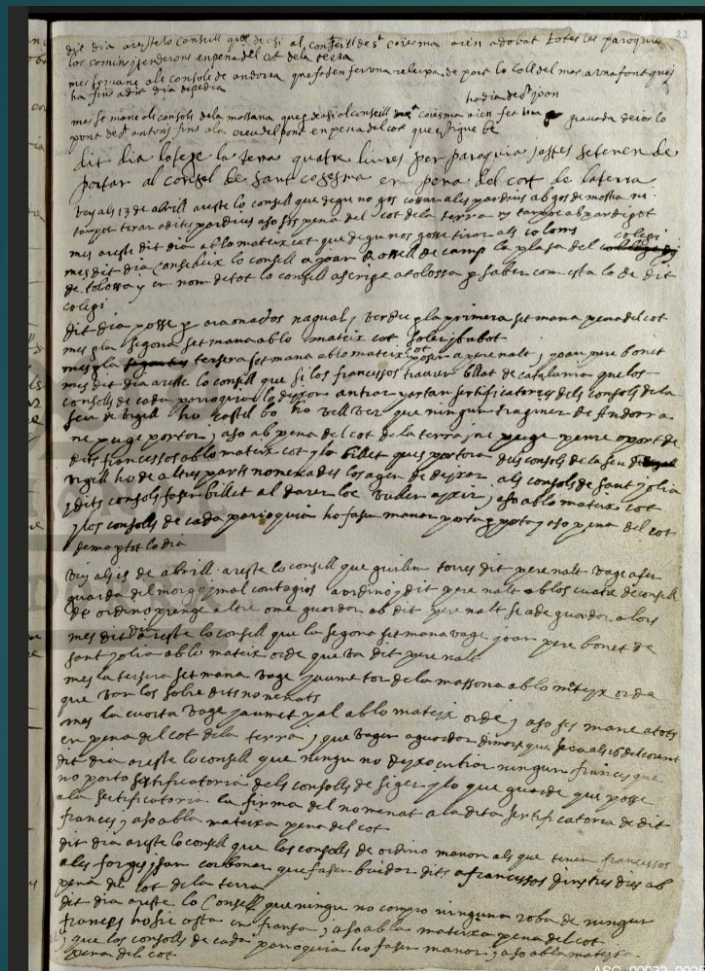
CONCLUSIONS

Les mesures de prevenció durant les epidèmies de pesta dels segles XVII i XVIII - mascaretes pels metges, aïllaments, higiene, tancament de fronteres, etc.,- són similars a les del COVID-19 salvant les distàncies temporals i els avenços científics, ja que seguien el sentit comú al desconèixer l'origen de la malaltia (es va tardar encara un parell de segles a identificar el bacteri causant de la pesta).

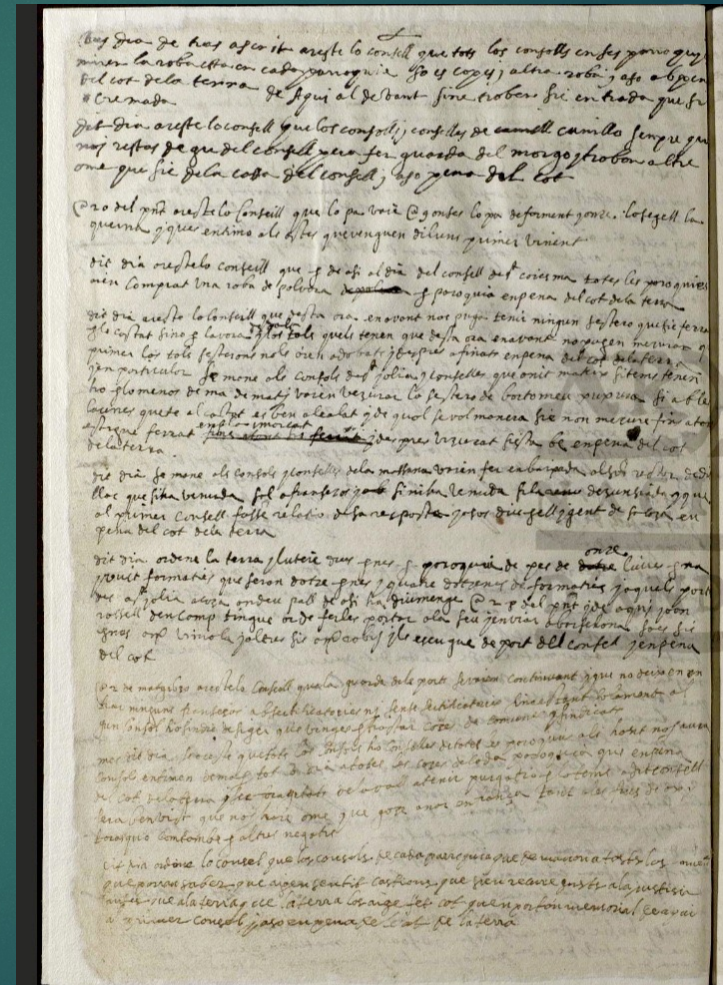
A l'època d'internet i dels mitjans de comunicació (televisió i ràdio) sorprèn l'agilitat i l'eficàcia de les xarxes de comunicació dels segles XVII i XVIII.

Als segles XVII i XIII, les epidèmies i les guerres van afectar l'economia de tots els andorrans llevat de cinc o sis cases grosses. A l'actualitat, la crisi de l'economia post COVID afecta a les classes mitjanes i baixes. Les baixes subsisteixen amb prestacions sanitàries i econòmiques. Els nostres avantpassats van patir una pobresa extrema sense rebre cap ajuda.

A l'Annex 1 del treball hi ha varies actes del Consell de la Terra amb els Arrestos o Disposicions de la Junta del Morbo i la seva transcripció, com les que es poden veure a continuació. Les actes es conserven a l'Arxiu Nacional d'Andorra i documenten l'execució de les diferents mesures relacionades amb la pesta.

Acta del 19 d'abril de 1630 - Arxiu Nacional d'Andorra. ASC 0032.
Llibre d'arrestos del Consell de les Valls d'Andorra, fol. 22.

Acta del 19 d'abril de 1630 - Arxiu Nacional d'Andorra. ASC 0032.
Llibre d'arrestos del Consell de les Valls d'Andorra, fol. 22v.

Diferents disposicions adoptades pel consell de la terra per evitar l'entrada de persones procedents de França i algunes disposicions sobre els francesos que hi ha treballant a Andorra i altres disposicions sobre mercaderies i roba procedents de França.

(1630, abril 19)

O.- Arxiu Nacional d'Andorra. ASC 0032. Llibre d'arrestos del Consell de les Valls d'Andorra, fols. 22-22v.

Fol. 22 Vuy, als 19 de abril [1630] areste lo Consell que Guilem Torres, dit Pere[a]rnalt vage a fer guarda del morgo y mal contagiós a Ordino y dit Pere[a]rnalt ab los quatre de Consell de Ordino prenge altre ome guardar ab dit Pere[a]rnalt se a de guardar a Lors.

Més, dit dia areste lo Consell que la segona setmana vage Joan Pere Bonet de Sant Jolià ab lo mateix orde que va dit Pere[a]rnalt.

Més, la tersera setmana, vage jaume Tor de la Massana ab lo mateix orde que van los sobre dits nomenats.

Més, la quarta, vage Jaumet Pal ab lo mateix orde y asó s'és mane a tots en pena del cot de la Terra y que vagen a guardar dimarts que serà als 16 del corrent.

Dit dia areste lo Consell que ningú no deixo entrar ningun francès que no porto certificatòria dels cònsolls de Siger y lo que guarde que posse a la certificatòria la firma del nomenat a la dita certificatòria de dit francès y asò ab la mateixa pena del cot.

Dit dia areste lo Consell que los cònsolls de Ordino manen als que tenen francesos a les forges y fan carbonar que fasen buidar dits afrancesos dins tres dies ab pena del cot de la Terra.

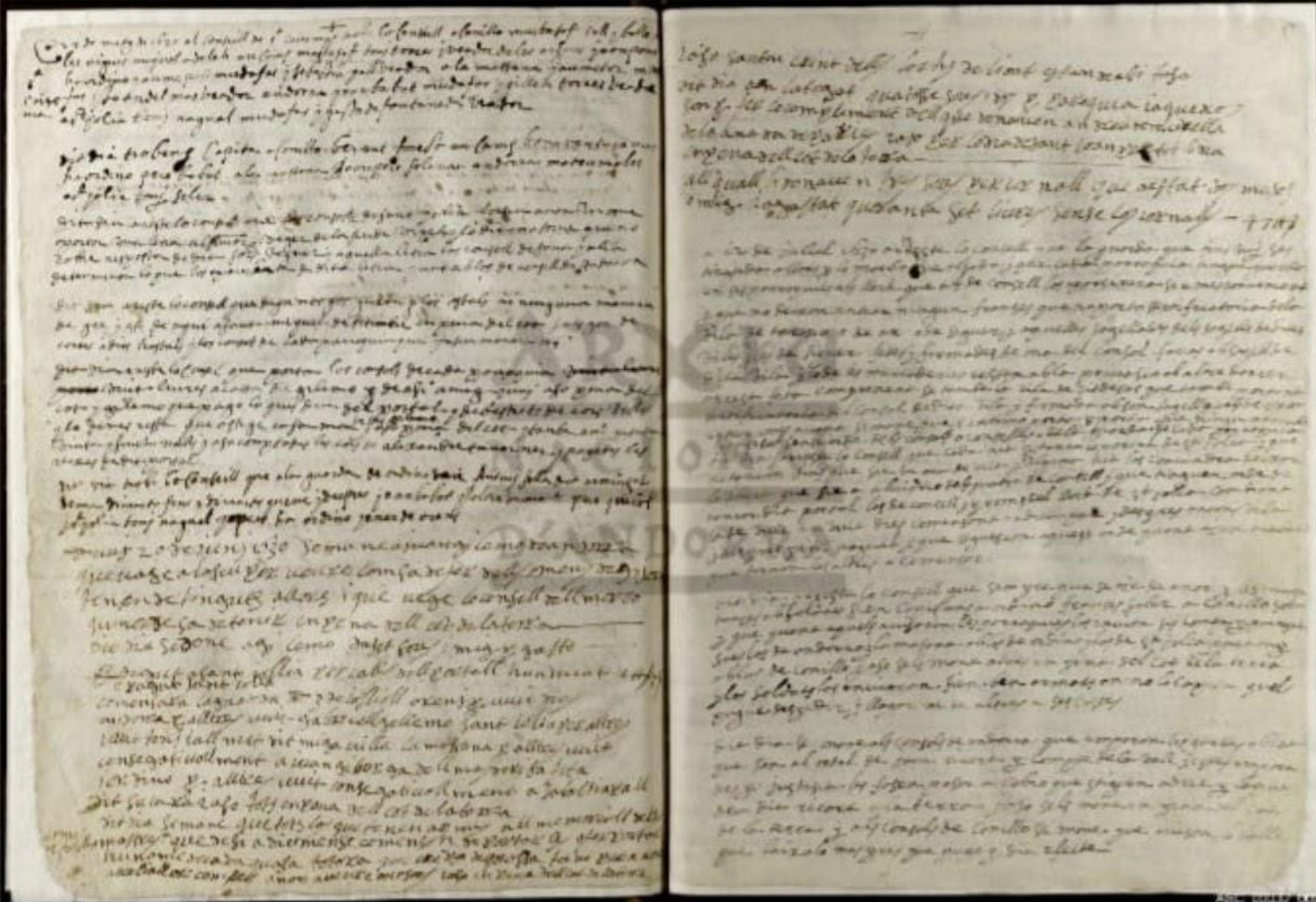
Dit dia areste lo Consell que ningú no compro ninguna roba de ningun francès ho sie asta[t] en Fransa y asò ab la mateixa pena del cot.

Que los cònsols de cada parròquia ho fasen manar y asò ab la mateixa pena del cot.

Fol. 22 v Vuy, dia detràs ascrit, areste lo Consell que tots los cònsolls en ses parròquies miren la roba està en cada parròquia, so és capes y altra roba y asò ab pena del cot de la Terra. De aquí al devant si ne troben sie entrada, que sie cremada.

Dit dia areste lo Consell que los cònsolls y conselles de Canillo, sempre que no i restàs degú del Consell per a fer guarda del morgo, trobon altre ome que sie de la casa del Consell y asò en pena del cot.

Acta del 12 de juliol de 1630

Diferents disposicions adoptades pel Consell de la Terra per evitar l'entrada de persones procedents de França, demanant als que entrin a Andorra que portin certificats dels cònsols de Tarascó, Ax o Siguer. També algunes disposicions sobre els controls a les muntanyes i al portal de Sant Julià.

Acta del 12 de juliol de 1630 - Arxiu Nacional d'Andorra. ASC 0032.

Llibre d'arrestos del Consell de les Valls d'Andorra, fol. 24.

(1630, juliol 12)

O.- Arxiu Nacional d'Andorra. ASC 0032. Llibre d'arrestos del Consell de les Valls d'Andorra, fol. 24.

Fol.24 A 12 de juliol de 1630 arreste lo Consell que la guarda fins vuy s'és tinguda a Llors per lo morbo sie alsada y que cada parròquia tingue guarda en ses parròquies als llocs que als de Consell los apareixerà ser més convenient y que no deixon entrar ningun fransès que no porto satisfactòria de la vila de Tarascó o de Ax o de Siguer y aquelles, segellades dels segells de dites viles, y les de Siguer fetes y firmades de mà del cònsol [...] ab segell de dita vila y lo de les mercaderies resten ab la privació al altre darrer arrest feta, comprnent-se també la vila de Vicdesos que també portant setificatòria del cònsol de dita vila y firmada ab són segell qu'els deixon entrar.

Més avant se mane qu'és intimo porta per porta que ningú no acullo fransesos sense orde dels cònsols o conselles de la guarda de cada parròquia.

Dit dia arreste lo Consell que cada nit se tanco lo portal de Sant Julià y que no tancon fins que sie un ora de nit y si alguna nit los convindrà deixar-lo ubert que sie a alvidrio del quatre de Consell y que tinguen orde de tancar dit portal los del Consell y pro[ho]ms del lloch de Sant Julià cambiant-se de vuit en vuit dies comensant Anderu Pal y després Antoni Vila y després Pere Nagual y que seguescon aquest orde quant aien acabat, que torno los altres a comensar.

Dit dia arreste lo Consell que sempre que se aie de anar per les muntanies ab soldats sien capitans a Ordino, Franses Soler; a Canillo, Solm y que quant aquels avisaran les parròquies, los envion sis homens per parròquia. So és: los de Andorra y la Massana ab los de Ordino y los de Sant Julià y Encamp ab los de Canillo y asò s'els mane a tots en pena del cot de la Terra y los soldats los enviaran, sien ben armats, on no lo capità qu'els pugue despedir y llogar-ne d'altres a ses costes.

polir lloc

• Конференция

olir lloc

[1630, octubre 19]

O.- Arxiu Nacional d'Andorra. ASC 0032. Llibre d'arrestos del Consell de les Valls d'Andorra, fol. 25 v.
fol 25v

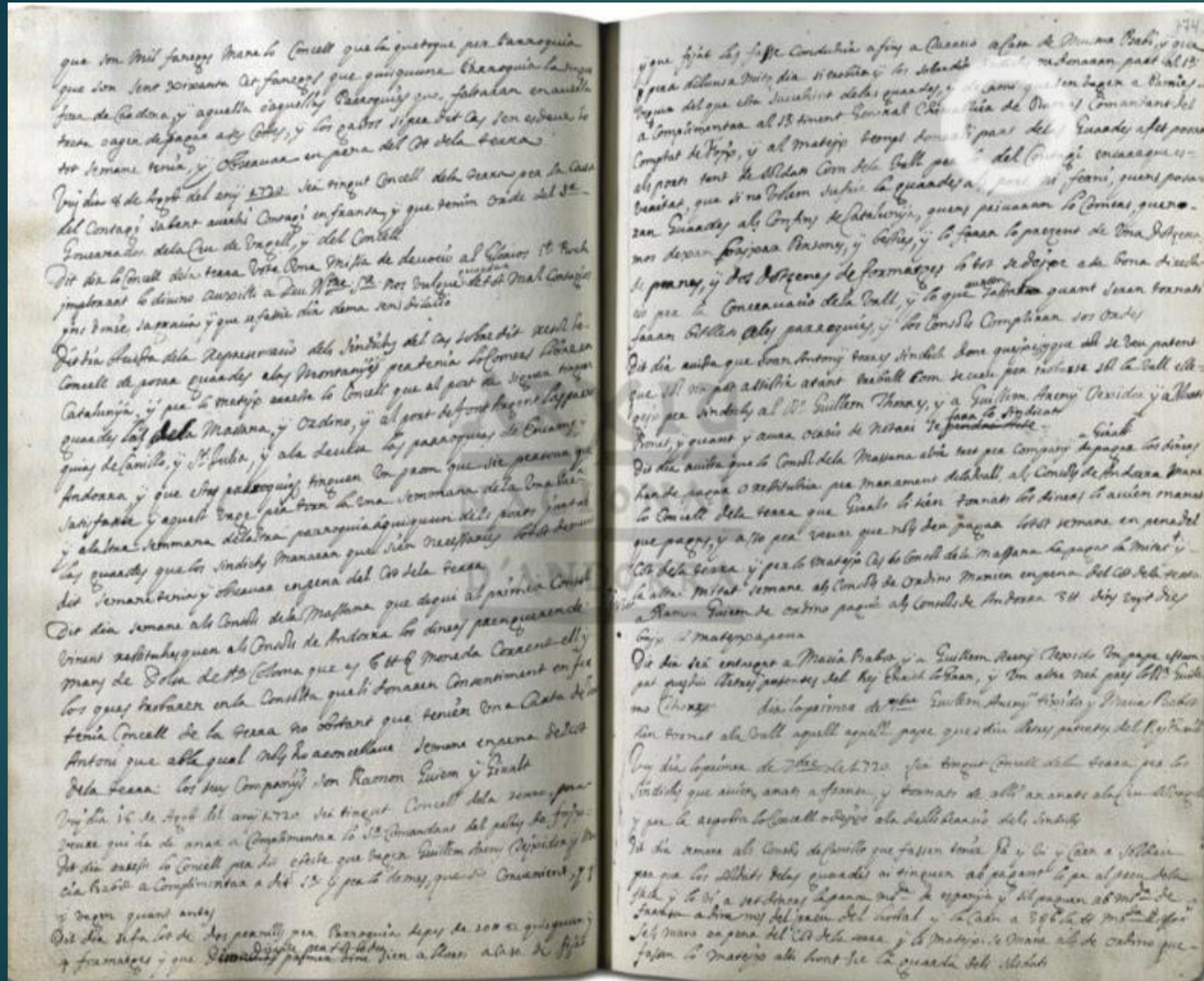
Dit dia arreste la Terra qu'és tingue guarda per lo morbo a Llors i a Prada Redó (el Tarter) y que los qui guardaran que en ninguna manera deixon entrar persona que no porto certificatòria dels cònsols de Siguer y Ax y que si porten ningun gènere de roba, que ni ab certificatòria ni sense ella, de Ordino avall ni de Prada Redó avall.

Dit dia arreste la Terra que demà dilluns baje a guardar a Llors Francès Rull y que guardo fins al altre dilluns y la altra semana los cònsols de la Masana que ni eleguesquen un d'exa parròquia a conexensa dels quatre del Consell y l'altra semana los de Andorra que ni eleguesquen un y a Prada Redó que comenso demà dilluns Calbó fins al altre dilluns y l'altra demmana los de Encamp que ni eleguesquen un y l'altra los de Sant Julià.

Dit dia arreste la Terra qu'és mano per porta (que es comuniqui a totes les cases) que ningú no acullo a fransesos n'ils venguen pa ni altres mantenimens y si acàs y aurà fransesos novament vinguts que dins tres dies s'en vagen y asò als habitants de mana en pena del cot de la Terra.

Dit dia arreste la Terra que a Sant Julià fase les certificatòries Andreu Pal; Andorra Guillemó; a la Masana, Bons y Verdú; a Ordino, Guillem Areny; a Canillo, Miquel Adellach y los de Consell en sa absència qu'en eleguesquen un a Encamp, Joan Rossell.

Acta del 8 d'agost de 1720

Disposicions del Consell de la Terra davant la pesta. En primer lloc es mana fer una missa a Sant Roc. Es distribueixen guardes a diferents llocs del Principat i finalment s'acorda informar al veguer francès de les decisions preses pel Consell, així com regalar-li una dotzena de pernils i dos dotzenes de formatges.

Acta del 8 d'agost de 1720 - Arxiu Nacional d'Andorra. ASC 0036.

Llibre de resolucions del Consell de la Vall, fol. 173v.-174.

(1720, agost 8)

O.- Arxiu Nacional d'Andorra. ASC 0036. Llibre de resolucions del Consell de la Vall, fol. 173 v. i 174.
Ressenyat al diari BonDia el 12 de març del 2020.

Fol. 173 v Vuy dia 8 de agost del any 1720 se a tingut Concell de la Terra per la causa del contagi. Sabent aver-hi contagi en Fransa y que tenim orde del senyor Governador de la Seu de Urgell y del Consell, dit dia lo Concell de la Terra vote una missa de devoció al Gloriós sant Roch implorant lo divino auxili a Déu nostre Senyor nos vulgue preservar de tot mal contagiós, qu'ens donie sa gràcia y que se fasse dir demà sens dilació.

Dit dia, a vista de la representació dels síndichs del cas sobredit, resol lo Concell de posar guardes a las montanyes per tenir lo comers libre en Catalunya y per lo mateix arreste lo Concell que al port de Siguer tinguen guardes los de la Massana y Ordino, y al port de Font Argent las parròquias de Canillo y Sant Julià y a la Devesa (la Solana d'Andorra), las parròquias de Encamp y Andorra y que estas parròquias tinguen un pro[ho]m que sie persona que satisfàssie y aquest vage per torn la una setmana de la una parròquia y a la altra setmana de la altra parròquia a quisquun dels ports junt ab los guardes que los síndichs manaran que sien necessàries lo tot demun dit se mane tenir y observar en pena del cot de la Terra.

...

Fol. 174 ... los sobredits síndichs ne donaran part al senyor veguer francès del que està succehint de les guardes y del camí que s'en vagen a Pamies a complimentar al senyor Tinent General Chivalier de Damas, comandant del comptat de Foix y al mateix temps donar-li part de les guardes a fet posar als ports, tant de soldats com de la Vall per lo del contagi, encara que és veritat que si no volen sufrir les guardes als ports, ni fer-ni, qu'ens posaran guardes als confins de Catalunya, qu'ens privaran lo comers, que no mos dexan baixar persones y bèsties y li faran lo present de una dotzena de pernes y dos dotzenes de formatges. Lo tot se deixe a la bona discreció per la concervació de la Vall ...

Pàgines 361 a 365 del llibre “La pesta de meitats del segle XVII a Catalunya”. Manuel Camps i Surroca i Manuel Camps i Clemente. (1985).

REGIÓ LES VALLS D'ANDORRA

a) Andorra la Vella

	total	homes	dones	albats
1649	3	1	2	—
1650	1	—	—	1
1651	6	1	3	2
1652	2	1	1	—
1653	7	4	1	2
1654	11	6	3	2

Els mesos de mes nombre d'òbits van ser el juliol de 1651, amb 4 difunts i el desembre de 1654 amb cinc òbits.

b) Les Escaldes

L'anomenaven “Lloc de Les Caldes” o simplement “barri”.

	total	homes	dones	albats
1649	7	—	1	6
1650	4	—	1	3
1651	6	1	1	4
1652	4	1	3	—
1653	8	5	1	2
1654	10	1	5	4

Res significatiu. Més mortalitat relativa d'albats.

c) Engordany

	total	homes	dones	albats
1649	4	1	1	2
1650	3	1	—	2
1651	4	2	1	1
1652	5	—	3	2
1653	6	1	1	4
1654	5	1	1	3

d) El Faner

	total	homes	dones	albats
1651	3	2	1	—
1652	1	—	1	—
1653	1	1	—	—
1654	1	—	1	—

REGIÓ LES VALLS D'ANDORRA

e) La Margineda

	total	homes	dones	albats
1652	1	1	—	—
1653	1	—	—	1

f) El Pui

	total	homes	dones	albats
1650	1	—	—	1
1654	2	—	2	—

g) Pujol

	total	homes	dones	albats
1649	2	1	1	—
1650	1	1	—	—
1652	1	1	—	—
1653	2	1	—	1

h) Santa Coloma

	total	homes	dones	albats
1649	1	1	—	—
1653	2	—	—	2
1654	2	2	—	—

i) Els Vilars

	total	homes	dones	albats
1649	1	—	1	—
1650	1	—	—	1
1651	2	—	1	1
1654	3	2	1	—

REGIÓ LES VALLS D'ANDORRA

B) Ordino. Al seu Arxiu parroquial hi ha documentació sobre les següents parròquies: Ordino, Ansalonga, Arans, La Cortinada, Llorts, Segudet i Sornàs

a) Ordino

	total	homes	dones	albats
1648	4	—	4	—
1649	1	1	—	—
1650	1	1	—	—
1651	3	3	—	—
1652	2	—	2	—
1653	3	3	—	—

b) Ansalonga

	total	homes	dones	albats
1648	1	—	1	—
1649	1	—	1	—

c) Arans

	total	homes	dones	albats
1648	1	1	—	—
1652	1	1	—	—
1653	1	1	—	—

d) La Cortinada

	total	homes	dones	albats
1648	4	2	2	—
1649	1	1	—	—
1651	1	1	—	—
1652	1	—	1	—
1653	1	1	—	—

e) Llorts

	total	homes	dones	albats
1648	3	—	3	—
1649	1	1	—	—
1650	1	—	1	—
1652	2	2	—	—

REGIÓ LES VALLS D'ANDORRA

f) *Segudet*

	total	homes	dones	albats
1651	1	1	—	—

g) *Sornàs*

	total	homes	dones	albats
1648	1	—	1	—
1653	1	—	1	—
1654	1	—	1	—

C. *Encamp*. A l'Arxiu parroquial d'Encamp hi ha documentació sobre els següents llocs: Encamp, les Bons, El Tremat i La Mosquera.

a) *Encamp*

	total	homes	dones	albats
1648	1	—	1	—
1649	3	2	1	—
1650	4	—	4	—
1651	5	2	2	1
1652	6	1	5	—
1653	9	3	5	1
1654	7	4	2	1

Hi ha documentat el "*carrer perdut*" (14 juliol 1653).

b) *Les Bons*

	total	homes	dones	albats
1649	2	1	1	—
1654	1	1	—	—

c) *El Tremat*. Apareix documentat amb el nom de "*El Cremat*".

	total	homes	dones	albats
1649	1	—	1	—
1651	1	1	—	—
1652	1	1	—	—
1654	1	—	1	—

REGIÓ LES VALLS D'ANDORRA

d) *La Mosquera*

	total	homes	dones	albats
1648	1	1	—	—
1649	1	1	—	—
1650	3	1	2	—
1653	5	1	4	—
1654	5	1	4	—

NOTES

Arxiu Parroquial d'Andorra La Vella, Liber defunctorum ecclesia parochialis sancti stephani Villa Andorra veteris dioc Urgellen, die sexto mensis Aprilis 1649.

Arxiu Parroquial d'Ordino, Llibre dels difunts, Comença el 21 de setembre 1643.

Arxiu Parroquial d'Encamp, Òbits 1585-1759.